

28. märts 2005

EESTI 2004. AASTA ESIALGSE MAKSEBILANSI KOMMENTAAR

- **Jätkuvalt suur välisraha sissevool ning sellega kaasnev aktiivne investeerimine ja eratarbimine hoidsid Eesti jooksevkonto puudujäägi endiselt kõrgel tasemel.**
- **2004. aasta maksebilansi jooksevkonto puudujääk moodustas oodatavast SKPst 12,7%, mis on pisut vähem kui eelmisel aastal. Absoluutväärtuses kasvas puudujääk ligi miljardi krooni võrra, ulatudes 17,5 miljardi kroonini (vt tabel 1 ja joonis 1)¹.**
- **Nii kaupade, teenuste kui ka tulu krediti käibed kasvasid kiiremini kui deebetkäibed.**
- **ELiga ühinemise tõttu suurenes mitmekordselt ülekannete käive.**
- **Väliskapitali sissevool toimus peamiselt otse- ja portfelliinvesteeringute vormis.**
- **Maksebilansi reservid kasvasid 3,4 miljardi krooni võrra.**

JOOKSEVKONTO puudujäägi peamine põhjustaja oli taas **kaupade konto**, mille negatiivne saldo ulatus ligi 25 miljardi kroonini. Kaupade väljavedu suurenes 2003. aastaga võrreldes 18% ehk 12 miljardi krooni võrra ja ulatus 75 miljardi kroonini. Kaupade sisseveo juurdekasv eelneva aasta suhtes oli 17% ehk 14 miljardit krooni, millega kaupade konto deebet ulatus esmakordselt ligi 100 miljardi kroonini. Kaupade käibe taseme tõusu 2003. aastaga võrreldes on põhjustanud nii liitumine Euroopa Liiduga kui ka senikehtinud aruandlussüsteemi muutus (üleminek Intrastat aruandlusele ühendusesisese kaubanduse deklareerimisel), mistõttu liitumiseelne ja -järgne väliskaubandusstatistika ei ole otseselt võrreldav².

Kaupade väljaveo suurimad kaubagrupid olid traditsiooniliselt masinad ja seadmed, puit, puidutooted ja mööbel ning tekstiilitööstuse toodang. Sisseveos domineerisid samuti masinad ja seadmed, millele järgnesid transpordivahendid, keemiakaubad ning metalltooted.

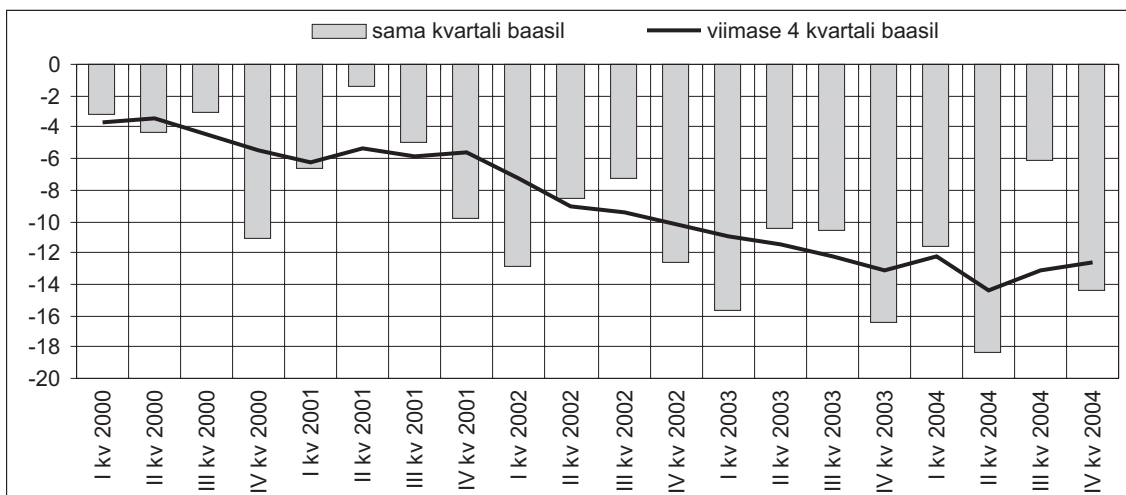
Peamine väliskaubanduspartner oli laienenud Euroopa Liit, mille osa kaupade väljaveos moodustas 80% ning sisseveos 78%. Suurima kaubakäibega partnerriigid ELis olid Soome, Rootsi, Saksamaa, Läti ja Leedu, SRÜ riikidest Venemaa ning ülejäänud riikidest Ameerika Ühendriigid ja Norra.

¹ Jooksevkonto puudujääk reinvesteeringut tuluta, mille puhul reaalselt rahaliikumist ei toimu, moodustas 7,1% oodatavast SKPst.

² Alates 1. maist 2004 põhineb väliskaubandusstatistika kahe aruandlussüsteemi kombinatsioonil: kaubavahetust Euroopa Liidu väliste riikidega arvestatakse endiselt Maksu- ja Tolliametile esitatud tollideklaratsioonide alusel (nn Extrastat); ühendusesisene kaubavahetus registreeritakse nn Intrastati küsitluse abil, mille korraldajaks on Statistikaamet (vt www.stat.ee). Kui Extrastat võimaldab endiselt kasutada põhikaubandussüsteemi, jättes välja kaubavahetuse läbi tolliladude, siis Intrastat ei võimalda andmetest välja filtreerida läbi vaheladude liikunud kaupa, mis reaalselt Eesti siseturule ei jõua, kajastades seega pigem üldkaubanduse põhimõtteid. Seetõttu on nii kaupade sisse- kui väljaveo üldine tase varasemate perioodidega võrreldes kõrgem ja aegridade võrdlemisel tuleb seda eripära silmas pidada. Maksebilansi kaupade konto krediidit ja deebet sisaldavad lisaks ametlikule väliskaubandusstatistikale mitmesuguseid meetoodikast tulenevaid täiendusi ning hinnanguid Intrastati andmete võimaliku alakaetuse osas.

Tabel 1. Eesti maksebilanss (mln kr)

	2000	2001	2002	2003					2004				
	Kokku	Kokku	Kokku	I	II	III	IV	Kokku	I	II	III	IV	Kokku
Jooksevkonto	-5 093,4	-5 889,5	-11 882,9	-4 546,6	-3 450,5	-3 416,6	-5 149,4	-16 563,1	-3 676,9	-6 689,4	-2 142,9	-4 975,3	-17 484,5
Kaubad ja teenused	-3 569,0	-3 623,7	-8 318,2	-3 325,3	-1 818,2	-1 950,7	-3 007,0	-10 101,1	-1 822,6	-4 298,1	-1 287,9	-2 909,3	-10 317,9
Kaubad	-13 143,6	-13 783,9	-17 995,6	-5 448,6	-5 058,9	-5 702,3	-5 641,1	-21 850,9	-4 627,6	-8 040,0	-5 784,1	-6 207,3	-24 659,0
kreedit (FOB)	56 345,9	58 667,1	58 333,6	14 329,4	16 095,2	15 518,8	17 590,3	63 533,8	16 905,2	18 451,2	18 967,6	20 735,0	75 059,0
deebet (FOB)	-69 489,5	-72 451,0	-76 329,2	-19 778,1	-21 154,1	-21 221,1	-23 231,4	-85 384,7	-21 532,8	-26 491,1	-24 751,7	-26 942,2	-99 717,8
Teenused	9 574,6	10 160,2	9 677,4	2 123,4	3 240,7	3 751,6	2 634,1	11 749,9	2 805,0	3 741,9	4 496,2	3 298,0	14 341,1
kreedit	25 485,8	28 866,5	28 279,7	6 027,3	7 942,6	8 859,3	7 985,4	30 814,4	7 358,2	9 470,8	9 814,0	9 174,6	35 817,6
deebet	-15 911,2	-18 706,3	-18 602,3	-3 903,9	-4 701,8	-5 107,6	-5 351,3	-19 064,6	-4 553,2	-5 728,9	-5 317,9	-5 876,5	-21 476,5
Tulu	-3 483,4	-4 926,1	-5 423,1	-1 608,9	-1 886,9	-1 964,4	-2 476,5	-7 936,7	-2 201,3	-2 905,9	-1 351,0	-2 672,5	-9 130,7
kreedit	2 008,0	2 994,7	3 339,3	617,2	966,3	1 099,3	703,2	3 385,9	625,3	876,1	1 900,9	1 529,9	4 932,2
deebet	-5 491,4	-7 920,8	-8 762,4	-2 226,1	-2 853,2	-3 063,7	-3 179,7	-11 322,7	-2 826,5	-3 782,0	-3 251,9	-4 202,4	-14 062,8
Jooksevülekanded	1 959,0	2 660,3	1 858,4	387,5	254,6	498,5	334,1	1 474,7	346,9	514,6	496,0	606,5	1 964,0
kreedit	2 454,8	3 174,1	2 876,3	741,0	573,5	802,4	757,9	2 874,8	812,9	1 191,1	1 386,2	2 013,3	5 403,5
deebet	-495,8	-513,8	-1 017,9	-353,4	-318,9	-303,9	-423,8	-1 400,1	-466,0	-676,5	-890,1	-1 406,9	-3 439,5
Kapitali- ja finantskonto (reservvarata)	7 273,2	4 863,1	12 739,6	5 230,2	3 389,8	3 611,3	6 748,5	18 979,7	3 119,3	7 326,7	4 456,9	5 730,1	20 633,0
Kapitalikonto	278,5	90,0	320,7	126,3	-6,3	257,8	171,2	549,0	27,7	154,7	554,5	317,8	1 054,7
Finantskonto	6 994,7	4 773,1	12 418,9	5 103,8	3 396,1	3 353,5	6 577,3	18 430,7	3 091,6	7 172,0	3 902,4	5 412,3	19 578,3
Otseinvesteeringud	5 601,4	5 901,3	2 611,8	4 322,2	2 186,0	2 622,5	1 301,6	10 432,2	1 651,7	2 529,9	793,1	3 378,5	8 353,2
Välismaal	-1 043,1	-3 528,3	-2 188,4	-274,3	-219,7	-959,7	-584,8	-2 038,5	-1 004,1	-837,5	-996,5	-421,4	-3 259,5
Eestis	6 644,5	9 429,6	4 800,2	4 596,4	2 405,8	3 582,2	1 886,4	12 470,7	2 655,8	3 367,4	1 789,7	3 799,8	11 612,7
Portfelliinvesteeringud	1 417,5	-665,0	2 442,4	5 030,5	-4 470,1	-1 030,8	2 861,7	2 391,3	-780,5	5 637,5	-2 309,6	6 344,8	8 892,2
Nõuded	153,1	-2 100,2	-3 182,9	189,7	-2 074,7	-1 623,9	-1 842,6	-5 351,5	-769,0	-188,1	-2 411,6	-1 137,0	-4 505,7
Omandiväärtpaberid	53,3	236,5	9,1	-124,5	-263,4	-199,0	-442,0	-1 028,9	-441,7	-569,9	-544,6	-1 363,3	-2 919,5
Võlaväärtpaberid	99,8	-2 336,5	-3 192,0	314,2	-1 811,4	-1 424,9	-1 400,6	-4 322,7	-327,3	381,7	-1 867,0	226,3	-1 586,3
Kohustused	1 264,4	1 435,2	5 625,3	4 840,8	-2 395,4	593,1	4 704,4	7 742,9	-11,5	5 825,7	102,0	7 481,8	13 398,0
Omandiväärtpaberid	-538,8	568,4	912,2	109,6	680,2	544,8	151,9	1 486,5	68,4	376,8	638,8	560,4	1 644,4
Võlaväärtpaberid	1 803,2	866,8	4 713,1	4 731,2	-3 075,6	48,3	4 552,5	6 256,4	-80,0	5 448,8	-536,8	6 921,4	11 753,4
Tuletisinstrumentid	17,5	-34,7	-63,7	78,8	-7,8	-61,5	-28,8	-19,3	68,1	-42,6	-62,2	28,3	-8,4
Nõuded	-77,8	-0,3	-43,2	-64,4	-4,7	-52,0	-18,0	-139,1	56,5	-5,5	-18,7	-67,6	-35,3
Kohustused	95,3	-34,4	-20,5	143,2	-3,1	-9,5	-10,7	119,9	11,7	-37,1	-43,5	95,9	27,0
Muud investeeringud	-41,7	-428,5	7 428,4	-4 327,7	5 688,0	1 823,3	2 442,8	5 626,5	2 152,3	-952,9	5 481,1	-4 339,3	2 341,2
Nõuded	-2 638,3	-3 716,7	695,1	-3 696,8	2 809,7	225,2	-1 235,3	-1 897,2	-1 676,3	-4 892,3	2 356,5	-7 355,6	-11 567,7
Pikaajalised	-1 108,7	-322,7	-1 083,0	131,0	-154,6	84,8	-622,4	-561,3	-1 152,0	-1 858,5	250,5	-3 248,7	-6 008,7
Lühiajalised	-1 529,6	-3 394,0	1 778,1	-3 827,7	2 964,2	140,5	-612,9	-1 335,9	-524,4	-3 033,8	2 106,1	-4 106,9	-5 559,0
Kohustused	2 596,6	3 288,2	6 733,3	-630,9	2 878,3	1 598,1	3 678,1	7 523,6	3 828,7	3 939,4	3 124,5	3 016,3	13 908,9
Pikaajalised	-549,9	1 814,4	1 829,0	1 368,5	485,0	1 109,4	1 264,2	4 227,2	690,9	288,2	-502,2	2 387,9	2 864,8
Lühiajalised	3 146,5	1 473,8	4 904,3	-1 999,4	2 393,3	488,7	2 413,8	3 296,4	3 137,7	3 651,2	3 626,7	628,4	11 044,0
Vead ja täpsustused	90,7	296,2	70,1	49,2	-318,8	336,1	-170,9	-104,5	89,2	87,7	-296,3	396,2	276,8
Üldbilanss	2 270,5	-730,2	926,8	732,7	-379,6	530,8	1 428,1	2 312,1	-468,4	725,1	2 017,7	1 151,0	3 425,4
Reservvara	-2 270,5	730,2	-926,8	-732,7	379,6	-530,8	-1 428,1	-2 312,1	468,4	-725,1	-2 017,7	-1 151,0	-3 425,4

Joonis 1. Jooksevkonto saldo SKP suhtes (%)

Teenuste konto ülejääk suurenes aastaga viiendiku võrra ning oli 14,3 miljardit krooni. Teenuste eksport kasvas 16% ja import 13%. Teenuste positiivse saldo kasvu mõjutasid enim reisiteenused ja muud äriteenused. Veoteenuste ülejääk vähenes, eelkõige muude veo- ja abiteenuste osas, millele avaldas mõju ka maksuvaba kaubanduse kadumine transpordiva-henditel ELiga liitumisel. Teenuste konto käibe struktuur jäi stabiilseks: veoteenuste käive moodustas analoogselt 2003. aastaga 42%, reisiteenuste käive 28% ja muude äriteenuste käive 18% teenuste kogukäibest.

Teenuste osas olid Eesti peamiseks äripartneriteks ELi liikmesriigid, mis 2004. aastal hõlmasid teenuste müügist 67% ja ostust 76%. Suurim positiivne saldo oli Eestil Soomega (6,9 miljardit krooni).

Tulu konto puudujääk jätkas 2004. aastal suurenemist ja moodustas 9,1 miljardit krooni ehk 6,6% oodatavast SKPst. Tulu konto deebetkäive ehk välismaiste investorite Eestis teenitud tulu suurenes neljandiku võrra, Eesti investorite tulu välismaalt (kreditaikäive) aga ligi 50%. Kasvu soodustasid nii töötajate kompensatsioonid kui ka investeringutulu. Mitteresidentide poolt Eestisse paigutatud kapitalilt ja töjõult teenitud tulu oli 14,1 ja residentide välismaale tehtud investeringutelt teenitud tulu 4,9 miljardit krooni. Mitteresidentide investeerimistulust hõlmas otseinvesteringutulu 80% (valdavalt reinvesteeritud tulu) ja residentide puhul 50% (reinvesteeritud tulu ja dividendid). Jättes tulude kontost välja taasinvesteeritud tulud, mille puhul reaalselt rahaliikumist ei toimu, oli tulude netoväljavool 1,5 miljardit krooni.

Suurem osa residentide töjõu- ja investeringutulust pärines Balti riikidest, Soomest ja Küprosel. Euroopa Liidu osatähtsus oli 86%. 45% tulust teeniti finantsvahenduse, 13% veonduse, laonduse ja side ning 12% hotellide ja restoranide sektori investorite poolt. Eestisse tehtud investeringuult saadud tulust kuulus 83% ELi liikmesriikide investoritele (valdavalt Soome, Rootsi ja Suurbritannia). Enim tulu saadi finantsvahendusest (32%), tötlevast tööstusest (18%), jae- ja hulgikaubandusest (14%) ning veondusest, laondusest ja sidest (13%).

Ülekannete konto (nii jooksev- kui ka kapitaliülekanded) ülejääk suurenes poole võrra, seejuures kasvasid saadud ülekanded kaks korda ja tehtud ülekanded 2,5 korda. Käive kasvas tänu ELi struktuurifondidest saadud toetustele, ELi eelarvesse tehtud sisse maksetele ning mitteresidentide poolt makstud ning neile tagastatud käibemaksule.

FINANTSKONTO positiivne saldo kasvas 2003. aastaga võrreldes mõnevõrra ja moodustas 19,6 miljardit krooni. Sellest 8,4 miljardit krooni moodustas otseinvesteeringute, 8,9 miljardit krooni portfelliinvesteeringute ja 2,3 miljardit krooni muude investeeringute netosissevool.

Kuigi **otseinvesteeringute** netosissevool vähenes eelmise aastaga võrreldes 2 miljardi krooni võrra, oli nende tase kõrge. Eestisse tehtud otseinvesteeringud vähenesid vaid 7% ning olid 11,6 miljardit krooni. Eesti residentide otseinvesteeringud välismaale kasvasid aga 60% ning moodustasid 3,3 miljardit krooni.

Neljandik otseinvesteeringute sissevoolust olid aktsia(osa)kapitali investeeringud, ülejäänud taasinvesteeringute tulu. Suurimad investorid olid Skandinaaviast (Soome, Rootsi, Norra, Taani) ja Venemaalt. Euroopa Liidu osakaal otseinvesteeringute sissevoolus oli 79%. Peamiselt investeeriti finantsvahendusse, kinnisvara, rentimise ja äritegevuse sektorisse, hulgi- ja jaekaubandusse ning tööstusse.

Residentide otseinvesteeringukapitalist välismaale hõlmasid investeeringud aktsia(osa)kapitali 67% ning taasinvesteeringute tulu 23%. Investeeriti peamiselt Lätti, Leetu, Soome ja Venemaale. Euroopa Liidu osakaal oli 89%. Suurimad investeeringud tegid finantsvahenduse (51%), hotellide ja restoranide sektori, töötleva tööstuse, kinnisvara, rentimise ja äritegevuse ning ehituse investorid.

Portfelliinvesteeringute netosissevool oli rekordiline – 8,9 miljardit krooni. Portfelliinvesteeringute nõuded suurenesid 4,5 ja kohustused 14,3 miljardi krooni võrra. Nõuded suurenesid eelkõige muu sektori investeeringute tulemusena välismaistesse omandiväärtpaberitesse, kohustused aga krediitiasutuste võlakirjade emiteerimise tulemusena.

Muude investeeringute netosissevool ei olnud küll suur (2,3 miljardit krooni), kuid käibed olid märkimisväärsed. Muude investeeringute nõuded (valdavalt laenud) kasvasid 11,6 miljardi krooni võrra nii lühi- kui ka pikaajalise kapitali vormis. Muude investeeringute kohustused suurenesid 13,9 miljardi krooni võrra nii laenude kui ka hoiuste vormis. Muude investeeringute liikumine toimus põhiliselt krediitiasutuste kaudu.

* * * * *

Täpsustatud andmetel moodustas 2004. aasta III kvartali maksebilansi jooksevkonto puudujääk 2,1 miljardit krooni ehk viimase nelja kvartali baasil 13,1% SKPst.

2005. aasta I kvartali esialgne ja 2004. aasta täpsustatud maksebilanss avaldatakse Eesti Panga koduleheküljel (www.eestipank.info) 27. juunil 2005 kell 12.

Avaldamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale.

Eesti Panga rahvusvaheliste ja avalike suhete osakond